

NEPNIEUWS

Is het echt of nep? Welkom bij de EDUbox Nepnieuws?!

Deze EDUbox geeft je tips en achtergrondinformatie om nepnieuws te ontmaskeren. Als een echte nepnieuws-detective ga je aan de slag en leer je nepnieuws te onderscheiden van andere soorten nieuws.

DE BENODIGDHEDEN

- ☐ Een team: twee tot zes knappe en creatieve koppen.
- ☐ Een computer met internetverbinding. Laptops/desktops/tablets kunnen ook.
Liefst een per twee personen.
- ☐ Een smartphone om QR-codes te scannen.

chapter 01

chapter 02

chapter 03

chapter 04

chapter 05

chapter 06

EEN OVERZICHT

Deze EDUbox rond nepnieuws bestaat uit verschillende hoofdstukken.

De eerste drie hoofdstukken vormen de basis. Als je deze hebt doorlopen, kan je zelf nepnieuws herkennen en ontmaskeren.

Wil je nog een stapje verder gaan? Neem dan zeker ook hoofdstuk 04 en 05 door. Hoofdstuk 06 biedt nog extra inspirerend materiaal om nadien verder aan de slag te gaan.

Ga naar de pagina van EDUbox:

Onze journalist Tim Pauwels legt uit waarom fake nieuws vandaag zo veel besproken is.

nws.vrt.be/EDUbox-nepnieuws

01

ENKELE

VOORBEELDEN

VAN NEPNIEUWS

Welkom, beste nepnieuws-detectives in wording!

Fijn dat jullie deze nepnieuws-opleiding volgen. Nepnieuws overspoelt de wereld en we hebben mensen als jij nodig die de strijd tegen nepnieuws willen aangaan! Nepnieuws kan immers verkiezingen of volksbevragingen beïnvloeden.

Zo meteen geven we je tips om nepnieuws te onderscheiden van echt nieuws. Maar eerst kijken we naar drie opvallende voorbeelden.

Neem elk een voorbeeld in de hand. Neem een paar minuten voor jezelf om het voorbeeld te bekijken en vertel het vervolgens in je eigen woorden aan je teamgenoten. Terwijl je het verhaal vertelt, toon je de voorkant (afbeelding) aan je team.

Hier gaan wel!

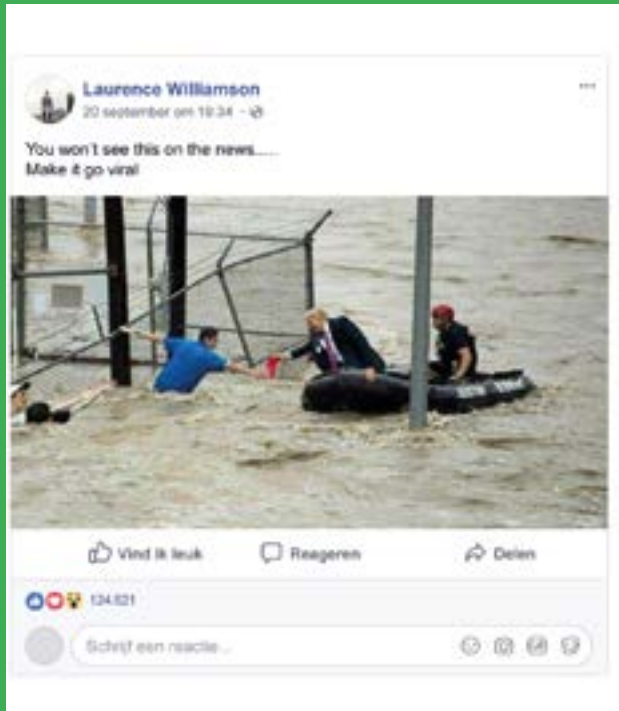
@ArianaGrande overleefde de aanslag, ze heeft wat kneuzingen, maar met haar gaat het goed.
#BelangrijkNieuws #BidVoorAriana #Manchester #Aanslag #ISIS

01 ARIANA GRANDE

01 ARIANA GRANDE

In 2017 deelden Twittergebruikers deze foto van Ariana Grande net na de **bomexplosie** in de **Manchester Arena**, waar de popster die avond had opgetreden. Op de foto zie je hoe Ariana er met enkele schaafwonden en kneuzingen vanaf komt.

De foto werd echter genomen op de **filmset** van 'Scream Queens', een serie uit 2015 waarin Ariana Grande een rol speelde. De foto heeft dus helemaal niets te maken met de bomexplosie.

Je zal dit niet in het nieuws zien...
Help het viraal te gaan.

02 TRUMP IN REDDINGSBOOT

02 TRUMP IN REDDINGSBOOT

In 2018 deelden Facebookgebruikers een foto van President Trump die zelf een handje kwam toesteken bij het redden van mensen in nood. Deze drenkelingen waren door **orkaan Florence** in de problemen gekomen.

Op de originele foto uit 2015 is een reddingsactie tijdens **overstromingen in Texas** te zien. Een redder op de foto werd vervangen door Trump.

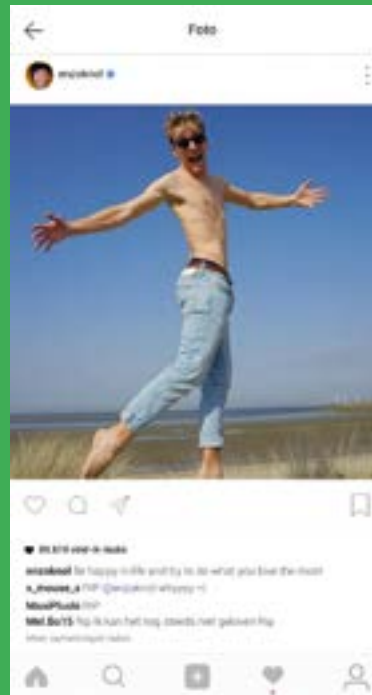
ORIGINELE FOTO

BEWERKTE FOTO

03 ENZO KNOL OVERLEDEN

03 ENZO KNOL OVERLEDEN

Ook dit is een voorbeeld van **nepnieuws**. Het gebeurt wel eens dat media een overlijdensbericht publiceren van een bekende persoonlijkheid zonder dat die persoon overleden is.

Enzo Knol schrok waarschijnlijk heel hard toen hij op zijn **Instagram** zag dat hij massaal werd doodverklaard op sociale media.

02 TIPS

Een echte detective gaat niet op pad zonder gereedschap. Dat geldt dus ook voor jou, als nepnieuws-speurneus.

Jouw gereedschap is de volgende 3 kaarten met 10 vuistregels en een video van Bram Vandeputte.

- ☐ Op de kaarten staan 10 vuistregels. Deze vuistregels helpen je bij het checken van de juistheid van de informatie. Als je deze regels volgt, leer je kritisch en bewust omgaan met informatie. Je zal de tips nodig hebben in deel 03.
- ☐ De video van Bram Vandeputte toont hoe journalisten van VRT NWS aan factchecking doen.

Hier alvast in het kort de 10 vuistregels:

01 Is de titel neutraal?

02 Wie is de auteur?

03 Wat is de datum?

04 Wie publiceerde het nieuws?

05 Wat zijn de bronnen?

06 Kloppen de links?

07 Welke reden had de auteur?

08 Wat zijn de vooroordelen?

09 Hoe is de info voorgesteld?

10 Is er beeldmateriaal?

01

IS DE TITEL NEUTRAAL?

#CLICKBAIT

De titel zegt niet altijd wat in het artikel staat. Soms is een titel bedoeld om de aandacht te trekken en/of om bepaalde emoties op te roepen.

Wist je dat titels online soms aangepast worden om meer clicks te krijgen en titels vaak ook citaten bevatten?

TIP: Lees verder dan de titel.

02

WIE IS DE AUTEUR?

#JOURNALIST

Staat er een auteur vermeld? Bestaat de auteur echt? Staat hij bekend voor zijn (on)geloofwaardige artikels? Schrijft hij voor bekende sites/kranten?

TIP: Zoek online naar meer informatie over de auteur.

03

WAT IS DE DATUM?

#VANDAAG #OUDNIEUWS

Wanneer is het bericht geschreven? Is de inhoud actueel? Soms staat er een nieuwe datum bij een oud artikel en zijn de titel en inhoud aangepast.

TIP: Controleer de datum van het originele bericht.

04

WIE PUBLICEEERDE HET NIEUWS?

#NIEUWSMEDIUM #NUANCE #ZELFDENIEUWS #INVALSHOEKEN

Kan je nagaan vanwaar het artikel komt? Heb je het bericht van een betrouwbaar nieuwsmedium of heeft iemand het enkel op sociale media gedeeld? Welk publiek willen de makers bereiken?

TIP: Lees ook berichten van andere bronnen over het thema. Bevatten ze dezelfde informatie?

05

WAT ZIJN DE BRONNEN?

#EXPERT #ECHTEQUOTE

Vanwaar komt de informatie? Van een ander nieuwsmedium, organisatie, interview of rapport? Wat willen ze bereiken met het bericht?

TIP: Controleer de bronnen. Soms gaat het om informatie die niet klopt of is de inhoud aangepast.

06

KLOPPEN DE LINKS?

#FAKEHYPERLINK

In veel artikels zitten links naar andere websites, instanties en/of wetteksten. Maar dat wil niet zeggen dat die echt zijn, of dat er ook in staat wat in het artikel beweerd wordt.

TIP: Controleer de links in het artikel door ze aan te klikken. Kijk ook eens naar de url van de website.

07

WELKE REDEN HAD DE AUTEUR?

#NUANCE

Wat is de bedoeling van de schrijver? Waarom heeft hij het artikel geschreven of de reportage gemaakt? Is het reclame? Is het een mening? Is het om te lachen?

TIP: Ga op zoek naar elementen die aantonen waarom de auteur dit stuk schrijft.

08

WAT ZIJN DE VOOROORDELEN?

#DTV #DTA

Iedereen heeft vooroordelen. Je hebt vaak een voorkeur voor iemand die iets zegt of schrijft. Je persoonlijke ervaringen of opvallende beelden kunnen je beïnvloeden.

TIP: Praat met vrienden, volwassenen of experts over wat je denkt en wat zij denken.

09

HOE IS DE INFO VOORGESTELD?

#TAAL

Enkele alarmsignalen: bewerkte afbeeldingen, schrijffouten, veel hoofdletters en uitroeptekens zijn verdacht.

10

IS ER BEELDMATERIAAL?

#BEWERKINGEN #REVERSEIMAGESEARCH

Beelden zeggen meer dan woorden. Maar het is niet omdat er beeldmateriaal gebruikt wordt dat iets waar is. Bij misleidende berichten wordt vaak gebruik gemaakt van beeldmateriaal zoals foto's en video's die bewerkt zijn of in een andere context geplaatst worden.

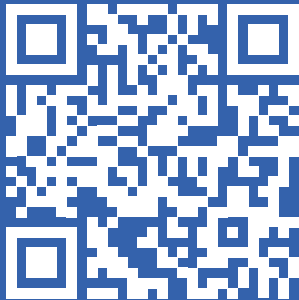
TIP: Via Google images of Tineye kan je nagaan wat de originele bron is.

NEPNIEUWS HERKENNEN

Je hebt zonet je eerste kennismaking met valse nieuwsberichten achter de rug, én we hebben je enkele tips gegeven waarmee je nepnieuws kan ontmaskeren.

Proficiat!

De eerste stap in je carrière als nepnieuws-detective is gezet.

Ga naar de pagina van EDUbox:

Onze journalist Bram Vandeputte legt uit hoe VRT NWS aan factchecking doet.

Extra: KLAAR - Hoe nepnieuws herkennen.

nws.vrt.be/EDUbox-nepnieuws

03

DE PRAKTIJK

GENOEG THEORIE, NU ACTIE!

We hebben je veel informatie gegeven over nepnieuws. Het is nu tijd om te bewijzen dat je de titel van 'nepnieuws-detective' waard bent!

De nieuwsdienst heeft dringend jouw hulp nodig. Er zijn namelijk heel wat nieuwsberichten binnengekomen op de redactie. Sommige zijn waar, maar sommige ook niet. De journalisten weten niet wat te doen: jij moet hen helpen!

Aan jou om te bepalen welke berichten kloppen. Laat die speurneus van je eens goed werken en bewijs dat je een echte, betrouwbare nieuwskenner bent, een meester in het ontmaskeren van nepnieuws!

OPDRACHT 01

- ☐ Neem de verschillende nieuwsberichten bij de hand. (Deze berichten zijn door de makers van EDUbox samengesteld.)
- ☐ Lees de nieuwsberichten door.
- ☐ Bespreek en bepaal of de nieuwsberichten 'nep' of 'echt' zijn.
- ☐ Per onderwerp kunnen er echte nieuwsberichten zijn, maar ook valse. Ontmasker de nepnieuws-berichten. Gebruik daarvoor de kaarten met de 10 vuistregels.

OPDRACHT 02

- ☐ Bedenk een mogelijke titel.
- ☐ Deze kan nep of echt zijn.
- ☐ Bespreek nadien in de klas.

UITBREIDING OPDRACHT 03

- ☐ Schrijf zelf een nieuwsbericht. Dat bericht mag zowel nep als echt zijn: aan jou om te kiezen. Je beslist zelf hoe lang het bericht is.
- ☐ Ga na of de zelfgeschreven nieuwsberichten van de andere groepjes waar of niet waar zijn.

CANNABIS

Meer en meer cannabiswinkels in Vlaanderen

Het is je misschien al opgevallen wanneer je door de straten loopt. Er verschijnen steeds meer cannabiswinkels in Vlaanderen. Niet lang nadat de eerste cannabiswinkel van ons land zijn deuren opende in Brussel, volgde er nog een in Mechelen. De winkels lijken als paddenstoelen uit de grond te schieten.

In zo'n cannabiswinkel kan je alles krijgen wat met wiet te maken heeft. Cannabisolie, bloemtoppen, chocolade, koekjes, thee... Je kan er perfect legaal buiten stappen met een doosje gedroogde cannabisblaadjes. En net dat maakt de winkel zo bijzonder.

De cannabiswinkels zijn helemaal in overeenstemming met de Belgische en Europese wetgeving. Die stellen dat cannabis verkocht mag worden als de cannabisproducten minder dan 0,2% THC bevatten. En bij de producten die verkocht worden in de winkels, is dat het geval.

CANNABIS

Wat doet marihuana met je lichaam en hersenen

Wat doet marihuana nu eigenlijk met je lichaam en hersenen? Dat bestudeerden onderzoekers van de Amerikaanse National Academy of Sciences, Engineering and Medicine. Het team onderzocht de voor- en nadelen van de joint. Ontdek hier wat marihuana met je doet.

⊕ **Marihuana maakt je gelukkig.** Een van de actieve stoffen in marihuana is tetrahydrocannabinol, beter bekend als THC. THC activeert het deel van je hersenen dat instaat voor het geluksgevoel. Dezelfde stoffen komen vrij als je eet of seks hebt.

⊕ **Je hart gaat er sneller van kloppen.** Als je een jointje rookt, gaat je hartslag omhoog met zo'n 20 tot 50 hartkloppingen per minuut. De kans op een hartaanval neemt daardoor enorm toe.

⊕ **Het verzacht de pijn.** Marihuana bevat cannabidiol. Dat is een stof die ervoor zorgt dat je minder pijn voelt.

⊖ **Maar het kan je uit balans halen.** Marihuana heeft invloed op de hersenactiviteit in het cerebellum en de basale ganglia. Die twee delen van de hersenen staan in voor balans, coördinatie, reactietijd en houding.

⊖ **Cannabis beïnvloedt het tijdsbesef.** Een van de meest gerapporteerde effecten van cannabis is het gevoel dat de tijd vliegt, of juist heel traag voorbij kruipt.

⊖ **Je krijgt er rode ogen van.** Net als van huilen krijg je ook van marihuana rode oogjes, omdat het de bloedvaten openzet.

CANNABIS

BREAKING NEWS

**WEED STILL HASN'T KILLED
ANYBODY. EVER.**

Nieuwsflash

Er is nog niemand gestorven aan wiet. Nooit.

CANNABIS

Cannabis en wetgeving

Het bezitten, gebruiken en verkopen van cannabis is verboden in België.

Wanneer minderjarigen betraapt worden, zal de politie een proces-verbaal opstellen en worden de ouders op de hoogte gebracht. Het proces-verbaal gaat daarna naar het jeugdparket.

Wanneer meerderjarigen betraapt worden, dan wordt daar de laagste vervolgingsprioriteit aan gegeven. Dat wil zeggen dat er een vereenvoudigd proces-verbaal zal worden opgesteld en de meerderjarige niet verder zal worden vervolgd. Maar als dat bezit van cannabis samengaat met ‘verzwarende omstandigheden’ of wanneer ‘de openbare orde’ wordt verstoord, dan geldt die laagste vervolgingsprioriteit niet.

Verder is het ook verboden om cannabis te verkopen (dealen), cannabis gratis aan te bieden of te rijden onder invloed van cannabis.

CANNABIS

Legaliseren cannabis verlaagt criminaliteit

Het legaliseren van wiet heeft een zeer positieve invloed op gewelddadige (drugs-)criminaliteit, zo blijkt uit onderzoek. Vooral in de staten van de VS die grenzen aan Mexico wordt er minder vermoord en beroofd wanneer er legale wiet verkocht wordt. Dat komt omdat de drugskartels daardoor een steeds kleinere afzetmarkt hebben.

SOCIALE MEDIA

Verslaving en beleid

Drie op de vier Vlamingen zeggen zichzelf regels op te leggen om minder tijd op hun smartphone door te brengen. Dit toont onderzoek van mict, een onderzoeksgroep van imec aan de UGent, aan. Ook bij technologiebedrijven groeit het bewustzijn dat te veel schermtijd nefaste gevolgen kan hebben.

Steeds meer Vlamingen hebben echter genoeg van die digibesitas, zo blijkt uit een voorpublicatie van de jaarlijkse Digimeter van onderzoeksinstituut mict, waarbij 4.000 Vlamingen over hun smartphonegebruik zijn bevraagd.

Liefst 75 procent van de Vlamingen zegt zichzelf regels op te leggen om het kleinste scherm vaker aan de kant te leggen. Een markante stijging, want vorig jaar lag dat cijfer nog op 58 procent.

SOCIALE MEDIA

De sociale media drug

Er bestaat een verband tussen het gebruik van sociale media en mentale problemen. Jongeren die meer dan 2 uur per dag op sociale media rondhangen, zitten minder goed in hun vel en voelen zich vaker angstig en depressief, stellen onderzoekers vast. Minstens 5 procent kan niet meer zonder Facebook en aanverwanten. Ze zijn bang om iets te missen en willen van alles op de hoogte blijven. Voortdurend je sociale media accounts 'refreshen' wordt op de duur een verslaving die leidt tot uitstelgedrag, concentratieproblemen en slaapstoornissen.

SEKS

Seks op 14 jaar? Dat is volgens de wet niet langer strafbaar

Tot voor kort mochten jongeren volgens de wet pas seks hebben vanaf 16 jaar. Die wettelijke minimumleeftijd is sinds kort aangepast. Jongeren zullen vanaf nu al op 14 jaar hun toestemming kunnen geven voor een seksuele relatie. Dat sluit beter aan bij de realiteit van de jongeren. Al zijn er wel enkele voorwaarden verbonden aan die nieuwe minimumleeftijd. Zo mag de partner van de jongere maximum vijf jaar ouder zijn. Er mag ook geen machts- of vertrouwensrelatie bestaan tussen beide. De partner van de jongere mag dus geen leerkracht of sportcoach zijn.

‘De realiteit is wel wat veranderd’

Sensoa, het Vlaamse expertisecentrum voor seksuele gezondheid, reageert positief. Zij waren al langer vragende partij. “De oude wet dateert van 1900. Intussen

is de realiteit wel wat veranderd”, vertelt Erika Frans van Sensoa aan VRT. (22/06/2018)

NWS
VRT NWS

21 juni om 10:56 · 145

Seks op 14 jaar zal niet meer strafbaar zijn. De voorwaarden? Het leeftijdsverschil mag niet groter zijn dan vijf jaar én er mag geen sprake zijn van een machtsrelatie - denk aan een trainer of een leerkracht. Zo zal het in het nieuwe Strafwetboek staan. Het Vlaams expertisecentrum Sensoa is tevreden: "Het is een weerspiegeling van de realiteit." Er zijn een heleboel veranderingen doorgevoerd in het nieuwe Strafwetboek: sommige misdrijven verdwijnen, anderen komen erbij of worden verzwaard. Een van de aanpassingen is dat een jongere al op 14 jaar toestemming kan geven voor een seksuele relatie. Tot nu lag die leeftijdsgrens op 16 jaar.

VRT 360

Seks op 14 niet langer strafbaar: "Weerspiegeling van de realiteit"

Vind ik leuk

Reageren

Deeln

1.000

Schrijf een reactie

SEKS

De eerste keer

Jongeren zijn gemiddeld 15 jaar en enkele maanden wanneer ze voor het eerst seks hebben (onder de vorm van geslachtsgemeenschap). Ongeveer de helft van alle 17- tot 18-jarigen heeft al ervaring met geslachtsgemeenschap.

Strafbare seks

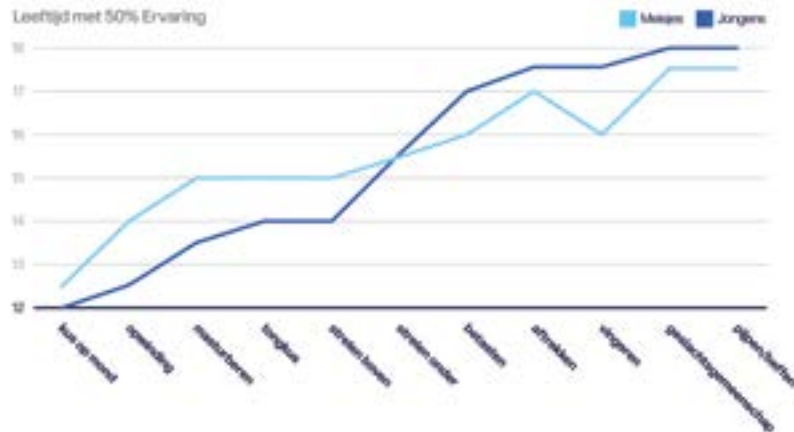
Seksuele handelingen met -16-jarigen zijn altijd strafbaar, zelfs wanneer de jongere ermee instemt en er geen sprake is van dwang. Bij seks onder de 16 jaar spreekt de strafwet over “aanrading van de eerbaarheid”. Seks met penetratie bij -14-jarigen wordt door de wet altijd gelijkgesteld met

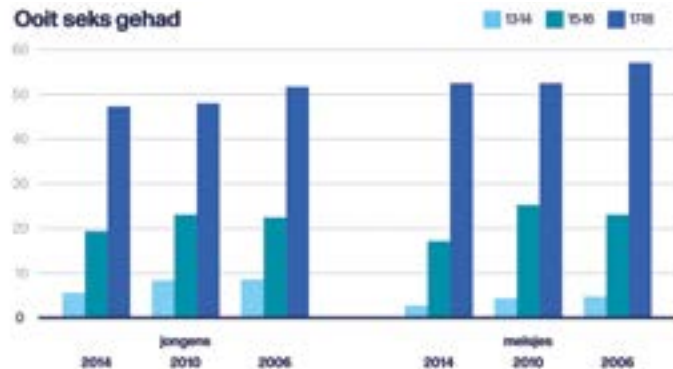
verkrachting, zelfs wanneer de jongere ermee instemt.
(14/02/2016)

SEKS

Leeftijd met 50% Ervaring

Ooit seks gehad

SEKS

Echt waar: seks op 14 jaar verhoogt percentage tienerzwangerschappen

Jongeren van 14 jaar zijn onvoldoende rijp om al aan seks te beginnen. Dat zeggen onderzoekers van de universiteit en vertegenwoordigers van de kerk. Het percentage tienerzwangerschappen stijgt opmerkelijk in landen waar jongeren al vanaf 14 jaar seks mogen hebben. Ook geslachtsziektes komen vaker voor. Dat komt omdat de hersenen van 14-jarigen nog niet voldoende ontwikkeld zijn om dergelijke beslissingen te nemen; hun hormonen nemen het over, met alle gevolgen van dien.

De beslissing van de overheid om de leeftijd te verlagen, is dus een gevaarlijke stap. Willen we wonen in een land met geslachtsziektes en tienermoeders? Neen!

KLIMAAT

Het sneeuwt in Texas en Louisiana met vriestemperaturen in het hele land en daarbuiten. Het broeikaseffect is een dure hoax!

KLIMAAT

De ijsbeer sterft uit door opwarming van de aarde!

Photographer Paul Nicklen filming starving polar bear

KLIMAAT

Invloed van mens op klimaat is klein

Het klimaat verandert regelmatig. Dat is al miljarden jaren zo. De menselijke invloed op het klimaat is echter verwaarloosbaar klein.

Er is sprake van klimaatverandering, daar is geen discussie over mogelijk. Maar het is niet zo erg zoals de media beweren. Het klimaat verandert continu. Er is nog nooit een tijdperk geweest waarin het klimaat gedurende een langere periode constant bleef. Er deden zich grote en kleine ijstijden voor. Klimatologen hebben onlangs ontdekt dat er zelfs een periode was waarin de wereld volkomen bevroren was. Alleen al in het laatste miljoen jaar smolten de poolkappen meermaals, om dan bij een nieuwe ijstijd opnieuw te bevriezen.

Ook het uitsterven van diersoorten is niet enkel te wijten aan de menselijke invloed. Plant- en diersoorten zijn regelmatig uitgestorven in de loop der tijd. In hun plaats hebben zich daarna nieuwe, beter aangepaste soorten ontwikkeld. Dat klimaatverandering de schuld van de mens zou zijn, klopt dus niet.

KLIMAAT

NW
S

vrtnws • Volgen

vrtnws Onze huiscartoonist Kim vond zijn inspiratie bij het nieuws rond het ontslag van Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw Joke Schauvliege (CD&V)

vrtnws #vrtnws #schauvliege #klimaat #climate #youth4climate #cdenv #cd&v #cartoon

katie_de_pril 🤔

nonavancolen 🤔

g.r.e.g.w 🤔

2.203 vind-ik-leuks

6 FEBRUARI

Aanmelden om dit leuk te vinden of hier op te reageren.

...

KLIMAAT

Hoe kunnen we de klimaatopwarming afremmen?

De rapporten van het IPCC zijn duidelijk: het gaat niet zo goed met onze aarde. We moeten dringend overschakelen op een koolstofarme economie. Iedereen heeft dan zijn mond vol over de bedrijven die moeten veranderen en de politici die beslissingen moeten nemen. Maar we vergeten dat wij zelf verantwoordelijk zijn. Wij moeten zelf het goede voorbeeld geven en stoppen met de zwarte piet door te schuiven naar iemand anders. (Frank Deboosere)

Daarom deze klimaattips:

- 1) Ga eens op reis in eigen land.** Een vakantie in eigen land kan echt heel tof zijn. Er is hier heel veel te beleven.
- 2) Wees zuinig met water.** Water is een kostbare grondstof. Wist je dat er meer wordt gevochten om water dan om olie?
- 3) Eet meer seizoensgroenten en fruit, en zeker niet te veel vlees.** Het produceren van vlees zorgt voor heel veel koolstofdioxide en het vraagt heel veel water. Kies bij voorkeur voor lokale producten.
- 4) Er zijn alternatieven voor de auto.** Op de meeste plaatsen is er in België goed openbaar vervoer. Of neem eens de fiets. Als je toch met de auto op pad wilt, overweeg dan eens een huur- of deelauto.
- 5) Schakel elektrische toestellen uit.** Veel toestellen blijken ook in waakstand stroom te verbruiken.
- 6) Zet de thermostaat een graadje lager.** Elke graad komt overeen met een brandstofbesparing van ongeveer 7%.
- 7) Recycleer en reduceer.** Denk na over je aankopen. Consuminderen in plaats van consumeren.

04

UITBREIDING

WE GAAN NOG EEN STAPJE VERDER

Nepnieuws lijkt overal aanwezig te zijn. Toch is nepnieuws niet nieuw. Zelfs de Romeinen en de Grieken maakten al gebruik van nepnieuws. Waarom horen we er vandaag dan zoveel meer over dan vroeger?

Nepnieuws is meer in beeld dan vroeger door de opkomst en populariteit van **sociale media**, zoals Facebook, Instagram en Twitter.

Dankzij sociale media kunnen valse nieuwsberichten **sneller** worden verspreid. Op sociale media is er ook **geen controle**: iedereen kan daarop plaatsen wat hij wil. Er is geen journalist (zoals bij klassieke nieuwsmedia) die checkt of alles klopt.

Maar waarom zouden we wakker liggen van die valse nieuwsberichten?

Valse berichten worden niet geschreven en verspreid voor de lol. Er is altijd een bepaalde reden. Met valse berichten willen de nepnieuws-verspreiders:

- ☐ de aandacht trekken van de lezers om er zo **geld mee te verdienen**.
- ☐ onze **politieke voorkeur beïnvloeden**.
- ☐ andere personen in een **slecht daglicht** stellen.

OPGELET!

In het beste geval brengt nepnieuws je in de war. In het slechtste geval geloof je het nepnieuws en word je erdoor beïnvloed bij het nemen van beslissingen. Het is dus zeer belangrijk om nepnieuws te ontmaskeren.

Er zijn veel vormen van 'nep': niet alles wat fout is, is daarom per se meteen nepnieuws. De wereld is niet wit of zwart: er zijn ook 50 tinten grijs ertussenin. Dat is net hetzelfde bij nepnieuws.

Om van nepnieuws te kunnen spreken, moet **aan drie voorwaarden** voldaan zijn:

1. Het bericht bevat **geen waarheidsgetrouwe informatie**.
2. Het bericht is met opzet gemaakt en verspreid om ons **te misleiden**.
3. Degene die het maakt/verspreidt doet dit met **een specifieke reden**.
(stemmen winnen, geld verdienen, ...)

ZEG NOOIT ZOMAAR “FAKE NEWS”!

Ja, er circuleert nepnieuws online. Nepnieuws is echter maar één van de vormen van misleidende informatie. Zo kan satire ook misleidend zijn, eveneens als framing of haatspraak. Het is belangrijk om deze vormen bij naam te nemen en niet zomaar onder dezelfde noemer van nepnieuws te plaatsen.

Aan de achterkant van dit blad vind je een schema met een aantal vormen van misleidende informatie, die geen nepnieuws zijn.
Let op: dit is geen volledige lijst.

Ga naar de pagina van EDUbox:

Bram Vandeputte legt je de verschillende vormen uit.

nws.vrt.be/EDUbox-nepnieuws

Propaganda

**Slechte
journalistiek**

Satire/parodie

Haatspraak

Framing

Complottheorie

DEEP FAKE

Ten slotte willen we je nog meegeven dat je, zelfs met je nepnieuws-opleiding, af en toe nepnieuws niet zal herkennen. Soms is nepnieuws zodanig geavanceerd en goed gemaakt, dat zelfs experts veel moeite hebben om te bepalen of het echt of vals is. Een voorbeeld daarvan is **deep fake**.

De term 'deep fake' staat voor audio en videobeelden die door middel van kunstmatige intelligentie zijn gecreëerd. Met deze technologie is het mogelijk heel realistische nepvideo's te maken. Zo kan je echte mensen dingen laten zeggen en doen die ze nooit gezegd of gedaan hebben.

Ga naar de pagina van EDUbox:

Bekijk een voorbeeldvideo van deep fake met Wim De Vilder.

nws.vrt.be/EDUbox-nepnieuws

OPDRACHT UITBREIDING

- ☐ Doe online de test
- ☐ **Bespreek de voorbeelden en bepaal welk soort nieuwsbericht het is.**
Gebruik hiervoor het schema op pagina 44.
- ☐ Gebruik ook de infokaarten met de verschillende tips uit deel 02.

Ga naar de Quiz van EDUbox:

Ga naar de Quiz over Nepnieuws en oefen de verschillende soorten nieuwsberichten.

tinyurl.com/Edubox-Nepnieuws-Quiz

05

FILTERBUBBEL

WE GAAN NOG EEN STAPJE VERDER

HEB JE AL EENS GEHOORD VAN EEN FILTERBUBBEL OF ECHOKAMER OP SOCIALE MEDIA?

Facebook en andere sociale media selecteren wat jij te zien krijgt op je tijdlijn. Je krijgt enkel informatie over onderwerpen waarvan Facebook - door het gebruik van **algoritmes** - weet dat jij ze interessant vindt. Dat noemen we de **filterbubbel**.

Klinkt handig, niet?

Misschien wel, maar hierdoor weet jij eigenlijk niets af van onderwerpen die best ook interessant zijn en je ook leuk zou kunnen vinden, maar waar je niet meteen aan denkt of mee bezig bent. Het maakt je wereld erg klein: enkel wat jij kent, krijg je ook te zien.

Er bestaat op sociale media daarnaast ook zoiets als de virtuele **'echokamer'**.

Dat wil zeggen dat je enkel berichten op je tijdlijn ziet van vrienden met dezelfde interesses en visies zoals jij.

- ☐ Heb je een vriend die net zoals jij van voetbal houdt? Dan is de kans groot dat je zijn berichten op je tijdlijn ziet.
- ☐ Heb je een vriendin die een hekel heeft aan Calvin Harris en Fortnite, terwijl dat net twee van jouw interesses zijn? Dan is de kans klein dat je haar berichten op je tijdlijn ziet.

Zo wordt je visie op de wereld eenzijdig. Je denkt (misschien ten onrechte) dat iedereen denkt zoals jij en van dezelfde dingen houdt zoals jij.

En dat allemaal door **algoritmes**....

Algoritmes bepalen inderdaad wat jij online op je bord krijgt. Een algoritme is een rijtje van instructies. Een algoritme houdt bij welke informatie je opzoekt, aanklikt, deelt... en leert op die manier wat jij leuk en interessant vindt. Het algoritme gaat vervolgens met deze informatie aan de slag en toont bijvoorbeeld op Facebook enkel de onderwerpen die jou interesseren (filterbubbel).

Je kan een algoritme in de war brengen door af en toe moeite te doen om zaken te lezen die niet in je interessesfeer zitten. Zo krijg je op Facebook een meer gevarieerde tijdlijn.

Algoritmes en nepnieuws

Het inspielen op algoritmes gebeurt meer dan eens met minder goede bedoelingen. Wie begrijpt hoe die instructies werken, kan immers geld verdienen door verzonden berichten te maken die scoren bij het publiek en dus veel aangeklikt worden.

Een bericht met als kop 'Paus betraft met prostituee' kan snel viraal gaan. Wie dit bericht dan plaatst op een website waar veel reclame staat, kan veel geld verdienen als bijvoorbeeld is afgesproken dat reclamemakers 1 cent betalen per view op die pagina. Als er dan 1 miljoen mensen op het bericht van de paus klikken, heb je 10.000 euro verdiend.

Trollenalarm!

Het plaatsen en verspreiden van de nepverhalen gebeurt nooit met de eigen, echte naam. Hiervoor worden **trollen** ingezet. Dat zijn nepaccounts op sociale media waarvan de namen zijn verzonden en de foto's gekopieerd van bestaande mensen.

OPDRACHT UITBREIDING

- ☐ Ga eens naar jouw Facebookpagina. Hoeveel Facebookvrienden heb jij? En van hoeveel vrienden zie je berichten op je tijdlijn verschijnen? Veel minder? Is dat bij jouw vrienden ook zo?
- ☐ Ga eens naar Google. Geef in de zoekbalk het woord 'vakantie' in. Vergelijk jouw resultaten met die van een vriend, die net als jij het woord 'vakantie' in Google heeft ingegeven. Krijg je dezelfde resultaten? Of heeft het algoritme zijn werk gedaan?

06

EXTRA

Wil je na de sessie met deze EDUbox nog meer weten? Dan hebben we nog een paar interessante video's, tools en achtergrondinformatie voor jou over dit onderwerp.

Veel plezier!

1. Affiche betrouwbare informatie of toch fake?

De tips in deze EDUbox zijn gebaseerd op de affiche die Mediawijs samen met StampMedia ontwikkelde met de 10 belangrijkste vragen die je jezelf moet stellen om na te gaan of berichten echt of nep zijn. Je kan de affiche gratis bestellen bij Mediawijs.

mediawijs.be/tools/affiche-betrouwbare-info-of-toch-fake

2. Onderzoeksrapport Arteveldehogeschool, opleiding journalistiek

Aan de hand van een grootschalige survey bij 641 jongeren tussen 15 en 24 jaar laten we in dit rapport jongeren zelf aan het woord rond fake nieuws en Facebook. Hebben jongeren het moeilijk om nepnieuws te herkennen? Hoe gaan ze na of iets echt of nep is? En wat is hun kennis over Facebook?

bit.ly/2T1FjmH

3. VRT NWS KLAAR

KLAAR is een project van VRT NWS. KLAAR biedt wekelijks video's aan met duiding bij het nieuws, op maat van jongeren. KLAAR zorgt ervoor dat een ingewikkeld of gevoelig onderwerp op een duidelijke manier wordt uitgelegd.

onderwijs.hetarchief.be/klaar/archief

4. Lespakket Fake news

Mediawijs heeft in samenwerking met Stampmedia en de Vlaamse Nieuwsmedia in kader van 'Nieuws in de klas' een educatief pakket ontwikkeld over 'Fake News'. In het pakket ontdek je de verschillende vormen van Fake News en een checklist om foutieve en misleidende nieuwsberichten te herkennen. Aan de hand van verschillende methodieken leren jongeren kritisch na te denken over nieuws, een eigen mening te vormen, maken ze zelf nieuwsberichten en beoordelen ze of nieuwsberichten en foto's echt zijn of niet.

nieuwsindeklas.be/aan-de-slag-met-nieuws-in-de-klas/lesmateriaal/lespakket-fake-news

5. Slecht Nieuws

Om een zesde zintuig te ontwikkelen moet je oefenen. Of het nou gaat om het herkennen van occulte krachten, parkeerzones of desinformatie. In de game Slecht Nieuws word je zelf nepnieuws maker. Jouw missie is om zoveel mogelijk volgers te verzamelen en iedereen om de tuin te leiden. Slecht Nieuws is een serious fame over desinformatie ontwikkeld door Wij zijn Drog, een Nerlandse organisatie. **slechtnieuws.nl**

6. Beeldgeletterdheid

Op de projectpagina "Beeldgeletterdheid" op Het Archief voor Onderwijs krijg je praktische tips om kritisch naar beelden te kijken en zo nepnieuws te ontmaskeren.

onderwijs.hetarchief.be/content/beeldgeletterdheid

Zin in nog meer interessante links?

Op onze website vullen we regelmatig de lijst met handige links aan.
Hou dus onze website zeker in de gaten.

nws.vrt.be/EDUbox-nepnieuws

ANTWOORDEN VOOR DE LEERKRACHTEN

HOOFDSTUK 03: JUIST OF FOUT

Cannabis

- ✎ Meer en meer cannabiswinkels in Vlaanderen
- ✎ Wat doet marihuana met je lichaam en hersenen
- ✎ (Meme Family Guy) Breaking news: Weed still hasn't killed anybody. Ever.
- ✎ Cannabis en wetgeving
- ✎ Legaliseren cannabis verlaagt criminaliteit

Sociale media

- ✎ Verslaving en beleid
- ✎ De sociale media drug

Seks

- ✔ Seks op 14 jaar? Dat is volgens de wet niet langer strafbaar
- ✔ (Facebook VRT NWS) Seks op 14 niet langer strafbaar: “weerspiegeling van de realiteit”
- ✗ De eerste keer
- ✔ Grafieken
- ✔ Echt waar: seks op 14 jaar verhoogt percentage tienerzwangerschappen

Klimaat

- ✗ (Tweet Trump) Global warming is an expensive hoax
- ✗ (Foto ijsbeer na winterslaap) De ijsbeer sterft uit door opwarming van de aarde
- ✗ Invloed van mens op klimaat is klein
- ✔ (Cartoon VRT NWS) Stop maar met dat zielig gedoe!
- ✔ Hoe kunnen we de klimaatopwarming afremmen?

De uitleg bij de antwoorden vind je op mediawijs.be/eduboxnepenieuws